

Mlýny v republice Československé činné ve výrobních obdobích od 1.VII. 1926 do 30.VI. 1927 a od 1.VII. 1927 do 30.VI. 1928.

Část textová.

Napsal Ing. B. Tumlíř.

A. Úvod.

I. Přehled dosavadních statistických šetření mlýnské výroby	9*
II. Příprava obou posledních šetření	9*
III. Metoda šetření	10*
IV. Dotazníky	11*
V. Šíření a kontrola materiálů	15*
VI. Zpracování materiálu	20*
VII. Poznámky o ceně výsledků mlýnských statistik	21*

B. Rozbor výsledků šetření.

1. Počet mlýnů	22*
2. Právní poměry a podnikatelské formy mlýnských živností	27*
3. Hnací stroje	28*
4. Využití vodní síly hnacími stroji mlýnů	32*
5. Denní kapacita mlýnů	34*
6. Zpracování obilí	39*
7. Mlýnské výrobky	45*
8. Zaměstnanost mlýnů	50*
9. Zásoby ve mlýnech	50*

Část tabulková.

Oddíl I: Výrobní období od 1.VII. 1926 do 30.VI. 1927.

A. Mlýny rozříděné podle podnikatelských forem.

Tab. 1. Počet mlýnů, právní poměry a podnikatelská forma:	
a) V jednotlivých zemích podle obchodní organizace a strojového zařízení	2
b) V celém státě podle obchodní organizace, strojového zařízení a stupnice denní kapacity	4

B. Hnací stroje mlýnů. (Výrobní období 1926/27.)

Tab. 2. Hnací stroje: a) V jednotlivých zemích ve mlýnech rozříděných podle obchodní organizace a strojového zařízení	8
b) V jednotlivých zemích ve mlýnech rozříděných podle stupnice denní kapacity	12
c) V celém státě ve mlýnech rozříděných podle obchodní organizace, strojového zařízení a stupnice denní kapacity	16
Tab. 3. Použití vodní síly	22
Tab. 4. Mlýny rozříděné podle hnacích strojů a stupnice denní kapacity:	
a) Třídění podle činných hnacích strojů	24
b) Třídění podle činných i rezervních hnacích strojů	26

C. Mlýnská výroba podle jednotlivých zemí. (Výrobní období 1926/27.)

Tab. 5. Výroba mlýnů rozříděných podle jejich obchodní organizace (na obchodní, smíšená a námezdní)	28
Tab. 6. Výroba mlýnů rozříděných podle jejich obchodní organizace a podle zařízení na mletí pšenice a žita	30
Tab. 7. Výroba mlýnů rozříděných podle jejich obchodní organizace a podle strojového zařízení	38
Tab. 8. Výroba mlýnů na kameně a válečkových rozříděných podle denní kapacity	46
Tab. 9. Výrobní kapacita a semelek pšenice a žita mlýnů, rozříděných podle podnikatelské formy, obchodní organizace a velikostních skupin denní kapacity	54
Tab. 10. Mlýnské zpracování pohanky, hrachu, směšek a obilních zadin	66

D. Mlýnská výroba v přehledu pro celý stát. (Výrobní období 1926/27.)

Tab. 11. Výroba mlýnů rozříděných podle obchodní organizace a podle strojového zařízení v kombinaci s denní kapacitou	68
Tab. 12. Mlýny a jejich denní kapacita podle druhu mlýnů; množství semletého a sesrotovaného obilí a výrobky z něho podle druhu meliva v číslech relativních	80
Tab. 13. Mlýny a jejich denní kapacita pšenice a žita dohromady podle stupnice výrobní kapacity za 24 hodiny, obchodní organizace, strojového, a mlecího zařízení	82

E. Mlýny a mlýnská výroba podle přirozených zemědělských krajín a výrobních oblastí. (Výrobní období 1926/27.)

Tab. 14.	Počet mlýnů	88
Tab. 15.a)	Výrobní kapacita (pšenice a žito dohromady) za 24 hodin	90
Tab. 15.b)	Celková roční kapacita pšenice a žito dohromady	92
Tab. 16.	Množství pšenice a žito dohromady semleté za celé výrobní období	94
Tab. 17.	Využití celkové roční kapacity (pro pšenici a žito)	96
Tab. 18.	Mlýnská výroba všech mlýnů	98
Tab. 19.	Mlýny a jejich denní kapacita; množství semletého a sešrotovaného obilí a výrobky z něho podle druhu meliva v číslech relativních	102
Tab. 20.	Mlýnské zpracování pohanky, prosa, hrachu, směsek a obilních zadin	106

F. Některé zvláštní kombinace. (Výrobní období 1926/27.)

Tab. 21.	Počet mlýnů podle zaměstnanosti v kombinaci s velikostí závodu	108
Tab. 22.	Počet mlýnů podle zaměstnanosti v kombinaci a) s obchodní organizací, b) se strojovým zařízením a c) se zařízením na mletí pšenice a žito	111
Tab. 23.	Počet mlýnů podle % vymílání pšenice na mouku k lidskému požívání v kombinaci a) s obchodní organizací a b) se zařízením na mletí pšenice a žito	111
Tab. 24.	Počet mlýnů podle % vymílání pšenice na mouku k lidskému požívání v kombinaci s velikostí závodu. (Data pro celý stát)	112
Tab. 25.	Počet mlýnů podle % vymílání pšenice na mouku k lidskému požívání v jednotlivých přirozených zemědělských krajích a výrobních oblastech	114

G. Zásoby obilí a mlýnských výrobků ve mlýnech po skončení výrobního období k 1./VII. 1927.

Tab. 26.	Zásoby obilí a mlýnských výrobků dne 1./VII. 1927 ve všech mlýnech podle přirozených zemědělských krajín a výrobních oblastí	116
Tab. 27.	Zásoby obilí a mlýnských výrobků dne 1./VII. 1927 ve mlýnech rozříděných podle obchodní organizace a podle zemí	118

Oddíl II.: Výrobní období od 1./VII. 1927 do 30./VI. 1928.

A. Mlýny rozříděné podle podnikatelských forem.

Tab. 1.	Počet mlýnů, právní poměry a podnikatelská forma:	120
a)	V jednotlivých zemích podle obchodní organizace a strojového zařízení	120
b)	V celém státě podle obchodní organizace, strojového zařízení a stupnice denní kapacity	122

B. Hnací stroje mlýnů. (Výrobní období 1927/28.)

Tab. 2.	Hnací stroje: a) V jednotlivých zemích ve mlýnech rozříděných podle obchodní organizace a strojového zařízení	126
b)	V jednotlivých zemích ve mlýnech rozříděných podle stupnice denní kapacity	130
c)	V celém státě ve mlýnech rozříděných podle obchodní organizace, strojového zařízení a stupnice denní kapacity	134
Tab. 3.	Použití vodní síly	140
Tab. 4.	Mlýny rozříděné podle hnacích strojů a stupnice denní kapacity:	142
a)	Třídění podle činných hnacích strojů	142
b)	Třídění podle činných i rezervních hnacích strojů	142

C. Mlýnská výroba podle jednotlivých zemí. (Výrobní období 1927/28.)

Tab. 5.	Výroba mlýnů rozříděných podle jejich obchodní organizace (na obchodní, smíšené a námezdní)	146
Tab. 6.	Výroba mlýnů rozříděných podle jejich obchodní organizace a podle zařízení na mletí pšenice a žito	148
Tab. 7.	Výroba mlýnů rozříděných podle jejich obchodní organizace a podle strojového zařízení	156
Tab. 8.	Výroba mlýnů na kámen a válečkových rozříděných podle denní kapacity	164
Tab. 9.	Výrobní kapacita a semelek pšenice a žito mlýnů, rozříděných podle podnikatelské formy, obchodní organizace a velikostních skupin denní kapacity	172
Tab. 10.	Semelek pšenice a žito ve mlýnech smíšených podle poměru mletí námezdního a obchodního	182
Tab. 11.	Mlýnské zpracování pohanky, hrachu, směsek a obilních zadin	188

D. Mlýnská výroba v přehledu pro celý stát. (Výrobní období 1927/28.)

Tab. 12.	Výroba mlýnů rozříděných podle obchodní organizace a podle strojového zařízení v kombinaci s denní kapacitou	190
Tab. 13.	Mlýny a jejich denní kapacita podle druhu mlýnů; množství semletého a sešrotovaného obilí a výrobky z něho podle druhu meliva v číslech relativních	202
Tab. 14.	Mlýny a jejich denní kapacita pšenice a žito dohromady podle stupnice výrobní kapacity za 24 hodin, obchodní organizace, strojového a mlecího zařízení	204

E. Mlýny a mlýnská výroba podle přirozených zemědělských krajín a výrobních oblastí. (Výrobní období 1927/28.)

Tab. 15.	Počet mlýnů	210
Tab. 16.a)	Výrobní kapacita (pšenice a žito dohromady) za 24 hodiny	212
Tab. 16.b)	Celková roční kapacita pšenice a žito dohromady	214
Tab. 17.	Množství pšenice a žito dohromady semleté za celé výrobní období	216
Tab. 18.	Využití celkové roční kapacity (pro pšenici a žito)	218
Tab. 19.	Mlýnská výroba všech mlýnů	220
Tab. 20.	Mlýny a jejich denní kapacita; množství semletého a sešrotovaného obilí a výrobky z něho podle druhu meliva v číslech relativních	224
Tab. 21.	Mlýnské zpracování pohanky, prosa, hrachu, směsek a obilních zadin	228

	Str.
Tab. 22. Počet mlýnů podle zaměstnanosti v kombinaci s velikostí závodu	230
Tab. 23. Počet mlýnů podle zaměstnanosti v kombinaci a) s obchodní organizací, b) se strojovým zařízením a c) se zařízením na mletí pšenice a žita	233
Tab. 24. Počet mlýnů podle $\frac{1}{2}$ vymílání pšenice na mouku k lidskému požívání v kombinaci a) s obchodní organizací a b) se zařízením na mletí pšenice a žita	233
Tab. 25. Počet mlýnů podle $\frac{1}{2}$ vymílání pšenice na mouku k lidskému požívání v kombinaci s velikostí závodu. (Data pro celý stát)	234
Tab. 26. Počet mlýnů podle $\frac{1}{2}$ vymílání pšenice na mouku k lidskému požívání v jednotlivých přirozených zemědělských krajích a výrobních oblastech	236
 <i>G. Zásoby obilí a mlýnských výrobků ve mlýnech po skončení výrobního období k 1./VII. 1928.</i>	
Tab. 27. Zásoby obilí a mlýnských výrobků dne 1./VII. 1928 ve všech mlýnech podle přirozených zemědělských krajů a výrobních oblastí	238
Tab. 28. Zásoby obilí a mlýnských výrobků dne 1./VII. 1928 ve mlýnech rozříděných podle obchodní organizace a podle zemí	240

ČÁST TEXTOVÁ

A. Úvod.

I. Přehled dosavadních statistických šetření mlýnské výroby.

Po prvé bylo u nás provedeno statistické šetření o mlýnské výrobě za výrobní období od 1./7. 1923 do 30./6. 1924. Výsledky tohoto šetření byly publikovány v pramenném díle „Československá statistika“ svazek 33, řada XII. (zemědělství, sešit 3). V tomto prvním šetření byla položena hlavní váha na vyšetření všech znaků informujících o technickém zařízení, o obchodní organizaci, o spotřebě pohonných látek, o skutečné pracovní kapacitě mlýnů a o kapacitě jejich skladů, jakož i o osobách, jimiž mlýnářství poskytuje zaměstnání. Sámek byl vyšetřen jenom v žitích, udávajících množství zpracované suroviny.

Po druhé byla provedena u nás statistika mlýnů za výrobní období od 1./7. 1924 do 30./6. 1925. Výsledky tohoto šetření byly publikovány v pramenném díle „Československá statistika“ svazek 47, řada XII. (zemědělství, sešit 9). Toto šetření omezilo se pouze na podrobnější vyšetření poměrů, pokud běží o zpracování suroviny a o mlýnské výrobky, jakož i o zásoby, které byly na konci výrobního období (především) ve mlýnech naschováány. Pro zpracování dat o semletku v rozřídění na jednotlivé skupiny mlýnů, vytvořené podle technické organizace, způsobu mletí, kapacity a podle obchodní organizace, byly použity údaje zjištěné o těchto znacích mlýnů v první mlýnské statistice.

Po jednoráční přestávce provedeno bylo třetí šetření o mlýnech za období od 1./7. 1926 do 30./6. 1927. Po krátké působnosti t. zv. klouzavých let, která se ukázala pro zaměstnanost mlýnského průmyslu celkem neúčinná,

bylo zákonem ze dne 23./II. 1926, č. 109 Sb. z. a n., zavedena u nás po prvé povinnost mít na obilí a na mlýnské výrobky. Minimální cení sazby, které byly stanoveny současně se zákony autonomními, staly se od té doby skutečně platnými smluvními sazbami (pšenice, sourtice, žpelda 30 Kč; žito 38 Kč; ječmen 24 Kč, oves 30 Kč, mouka a mlýnské výrobky 70 Kč z jednoho g). Obnovené vyšetřování o mlýnech mělo se zřetelně k této změně v naší cení politice tedy vadit jiných účelů hlavní cíl v tom, aby se zjistilo, zda a do jaké míry působila tato změna na zaměstnanost našeho mlýnského průmyslu.

V vyšetřování mlýnské výroby v následujícím výrobním období od 1./7. 1927 do 30./6. 1928 nestalo se k tomuto mlýnskému obilí statistika mlýnů v tom rozsahu, jak ji provádíme. Je velmi pravděpodobné, že bylo od jejího provádění v následujících výrobních obdobích upuštěno v Státní úřad statistický hodě se k ní vrátit snova až to jeho pracovní poměry dovolí, zejména zvláště-li se její potřeba zase na pl. z toho, že bude třeba sledovat změny množství naschovávaných mlýnských produktů vzhledem k naší hospodářské politice.

V tomto svazku publikujeme data ze šetření o mlýnské výrobě za výrobní období spolu s tabulkami zpracovanými v němž bereme zřetel i k provedení a druzce mlýnů v mlýnské výrobě. Hlavní data z tabulek této části tohoto pramenného díla byla již publikována ve „Zprávách Státního úřadu statistického“, a to za výrobní období 1925/1927 v čísle 19—20, roč. X., a za výrobní období 1927/1928 v čís. 15—16, roč. XI.

II. Příprava obou posledních šetření.

Hlavní zásady šetření ve výrobním období 1926/1927 a obsah příslušného dotazníku byly popsané ve schůzi výboru Státní rady statistické pro statistiku zemědělství dne 16. března 1927. Podrobnosti dotazníku, zejména pokud běží o třídění muk, byly upesněny podle odborných posudků zástupců mlýnského průmyslu. Unesení výboru bylo pak publikováno ve vyhlášce předsedy vlády o statistických šetřeních z oboru statistiky zemědělství

a průmyslu zemědělských ze dne 4. června 1927, č. 69 Sb. z. a n.

O šetření za výrobní období 1927/1928 jednali zemědělský výbor Státní rady statistické ve schůzi dne 31. května 1928. I obsah dotazníku tohoto šetření byl upraven na základě posudků odborníků z kruhů mlýnských. Vyhlášeno bylo toto šetření vyhláškou předsedy vlády ze dne 22. června 1928, č. 82 Sb. z. a n.